

Podvratné hnutie, ktoré viedlo k súčasnému povstaniu, bolo už od roka a odo dňa známe širokým kruhom. Predsa sa však na nemeckom vyslanectve neverilo príslušným správam. Keď už na strednom Slovensku tiekla nemecká krv, vyslanec Ludin negoval na schôdzi zahraničnej organizácie NSDAP existenciu partizánskeho hnutia. Hospodárski vedúci (vedenie železiarskych závodov patriacich ku koncernu ríšskych závodov Hermanna Göringa v Podbrezovej), ktorí chceli dva dni pred zradou slovenskej armády informovať o pomeroch a žiadať o ochranu, boli stroho odmietnutí a ich návšteva u vyslanca bola zamietnutá. Nemci na Slovensku by stratili vieru v spravodlivosť, keby toto chovanie, ktoré podľa mojich skúseností nie je ojedinelé v priestore juhovýchodnej Európy, nevedlo k preskúmaniu vecí a k potrestaniu vinníkov. Viedeň 7. septembra 1944.

ŠSÚA Bratislava. Národný súd v Bratislave, kart. 67/287—293. Fotokópia originálu a Rafelsbergerom parafovaného strojopisného priepisu. (Z nemčiny preložila HT.)

285

1944, september 14. Moskva. — Depeša čs. veľvyslanca Zd. Fierlingera čs. ministerstvu zahraničia v Londýne so správou o sovietskej pomoci Slovenskému národnému povstaniu a s informáciami o udalostiach na Slovensku.

Tajné.

Tvá 219 a 221.¹

1. Jsme si vědomi nutnosti rychlé pomoci Slovensku a zjistím znovu dnes situaci v Narkomindělu. Pro Tvou informaci mohu zatím sdělit toto:

Doprava zbraní pokračuje pravidelně, avšak je zdržována nepříznivým počasím. II. naše brigáda se připravuje k desantu. Na nejvyšších místech v Kremlu mají také přímé zprávy ze Slovenska. Slovenská národní rada se též obrátila přímo na Stalina. Kromě toho zvláštní zpráva generála Strokače, velitele ukrajinských partyzánů byla zaslána Stalinovi. Jak je patrné z operací Rudé armády, hlavní velení přizpůsobilo svůj operační plán do značné míry našim požadavkům a první ukrajinská fronta nastupuje od Sanoku směrem na Medzilaborce a Duklu. Operace účastní se naše I. a III. brigáda. Ze všeho toho je patrné, že sovětská vláda učinila všechna opatření, která vůbec byla možná, aby Slovensku byla poskytnuta co nej-

¹ Fierlingerov telegram bol odpoveďou na spomenuté dve depeše ministra Ripku. Uvádzame ich v plnom znení:
219, z 9. 9. 1944:

„Pokud jde o koordinaci akce, která má býti poskytnuta Spojenci našim na Slovensku. Zjistili jsme, že evropská komise pro jednání o takové akci není příslušná, mimo to jednání touto cestou by se zdrželo. Jednáme proto s britskou vládou přímo, aby se dohodla s vládou sovětskou. Angličtí vojáci nám sdělili, že první pomoc pro Slovensko je připravena v Itálii a bude poskytnuta ihned, jakmile bude o tom dohoda s vládou sovětskou. Ripka.“ (AMZV Praha. Depeše odeslané, 1944, čís. 2058, Mos. 219.)
221, z 11. 9. 1944:

„Vojenské vedení a národní rada slovenská volají dnes znovu velmi důrazně po pomoci, zejména našich letců a po poslání našich jednotek parašutistických na Slovensko. Sdělili jsme jim, že nemůžeme Sověty žádat o změnu jejich strategických plánů. Je-li však aspoň trochu možno tuto pomoc hned zaslat, znamenalo by to ohromně mnoho. President Vás žádá, abyste v dohodě s gen. Píkou zjistili situaci i u vojáků i na zahraničním úřadě, dá-li se v této věci něco dělat.

Jsou-li pravdou německé zprávy, že maršál Koněv začal akci od Sanoku ke Karpatům a že první hlídky jsou už u Medzilaborce, mohli bychom dát našim aspoň naději a vyzvat je, aby vytrvali. Jsou v údolí Váhu nyní v situaci velmi těžké a kdyby přišla výše zmíněná rychlá, třeba menší pomoc buď našich letců a našich desantů nebo aspoň naděje, že Rusové jsou na pochodů na Slovensko, byla by patrně situace na Slovensku vůbec zachráněna pro celou další akci. Sděl hned, co bylo možno učinit a jaké jsou vyhlídky pro nejbližší dny. Ripka.“ (Tamtéž, čís. 2217, Mos. 221.)

rychlejší pomoc. Pokud se týče zasazení našeho leteckého pluku, bylo o to žádáno a též Píka dosud neví přesně, do jaké míry žádosti mohlo být vyhověno. Předpokládám však, že též přímá letecká pomoc Slovensku je zde brána v úvahu.

2. Právě vyslechli jsme obširný referát poslance Slánského, který přiletěl z Kyjeva.² Má přesné zprávy o situaci, zejména na středním Slovensku, kde funguje Slovenská národní rada za místopředsednictví Šrobárova.³ Slánský tvrdí, že další perspektivy slovenského povstání jsou velmi dobré. Duch je všude výborný. Slánský přivezl některé ukázky nového slovenského tisku, plakátů, provolání atd. Vše je psáno v duchu naprosté dohody Čechů a Slováků a společného Československého státu. Je připravována akce pro podobné povstání v českých zemích. Slováci tvrdí, že to budou tentokrát oni, kteří pomohou bratřím Čechům a odčiní své chyby z roku 1939.

3. Zjistím znovu v Narkomindělu, jak se dívá sovětská vláda na případnou pomoc britskou. Zatím jsem dostal vždy odpověď poněkud vyhýbavou. Upozorním též na to Kerra, který by mohl se znovu dotázat na stanovisko Sovětů. Půjde-li pouze o výpomoc zbraněmi, neodmítnou.

4. Delegace Slovenského Národního sdružení — major Vesel, nadporučík Kuchta, strážmistr Kuna a člen okresního výboru svatomartinského Eštov měla v Kyjevě podrobnou poradu se sovětskými orgány vojenskými a patrně již odletěla zpět na Slovensko.

Čatloš, který unikl z Bratislavy autem do Banské Bystrice, nachází se tam pod stráží.

Fierlinger.

AMZV Praha. Depеше došlé, 1944, čís. 2058 (Mos. 276). Záznam dešifrovanej došlej depеше (d. 15. 9. 1944). Strojopisný priepis. — Zd. Fierlinger, „Ve službách ČSR“, II, Praha 1948, s. 352—353.

286

1944, september 14. [Londýn.] — Depesa ministra dr. H. Ripku čs. velvyslanectvu v Moskvě s odpovědmi na předcházející Němcove a Fierlingerove zprávy.

Tajné.

Pro Němce a všechny ostatní:

1. Také zde jsme nejdříve pokládali z psychologických důvodů za nutno, povzbuzovat naše na Slovensku zprávami, že dostanou pomoc od Spojenců, především od Sovětů. Ale vždy se o tom mluví jen všeobecně. Žádné jméno slovenských činitelů nebylo výslovně uvedeno.¹

2. Velmi záleží na tom, aby Viest hned odjel, na Slovensku ho čekají. Otázka, do jaké míry fakt, že je nyní členem vlády a zástupcem vládního delegáta, je slučitelný s novou jeho hodností velitele, může být řešena dodatečně, až bude na Slovensku.² Nyní je nejdůležitější, aby co nejdříve tam byl, zejména také proto, že si to na Slovensku přejí.

² Vid též první část dokumentu čís. 299 zo 17. 9. 1944.

³ Šrobár bol predsedom SNR spolu s K. Šmidkem.

¹ Porov. dokument čís. 272 z 10. 9. 1944.

² Ripkov oznam vo veci Viesta nadväzoval na predchádzajúcu korešpondenciu v tejto otázke — porov. dokument čís. 252, najmä pozn. 3.

O otázke, či má Viest ostať ako veliteľ aj členom vlády, vznikla rozsiahla debata na schôdzi